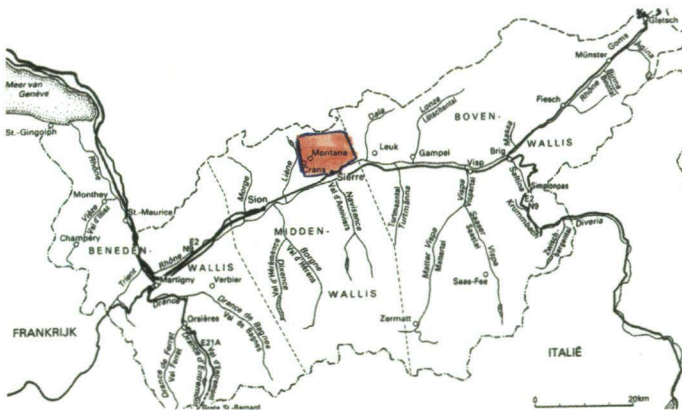

Het vlinderrijke Wallis

Tekst: Joep Steur

In het zuidwesten van Zwitserland ligt het kanton Wallis of Valais, zoals de Franstaligen zeggen. Deze streek, die aan Italië en Frankrijk grenst, wordt in tweeën gedeeld door de Rhône. Ten noorden van deze rivier liggen de Berner Alpen en ten zuiden de Walliser Alpen. Dankzij deze ingesloten ligging tussen twee bergketens heeft dit kanton een bijzonder klimaat. De bergen houden veel neerslag tegen en dat zorgt ervoor, dat dit het zonnigste gedeelte van Zwitserland is. Hoogteverschillen zorgen voor uiteenlopende temperaturen en verschillen in vochtigheid. Hierdoor zijn verschillende biotoopjes en microklimaten ontstaan, met als gevolg een rijke flora en fauna op een relatief kleine oppervlakte. Wat vlinders betreft kan men hier zowel alpine soorten als zuidelijkere soorten aantreffen.

Marmotten Mijn standplaats voor twaalf dagen is het plaatsje les Barzettes, gelegen op de noordhellingen van de Rhône op ongeveer 1500 meter hoogte. Vlakbij liggen de bekende wintersportplaatsen Crans-sur-Sierre en Montana. Kabelbanen brengen je naar het hart van de alpine-bergwereld: Cry d'Err, les Violettes en le Petit Bonvin. Hier is het domein van de marmotten, die elkaar met een soort fluit-signalen waarschuwen als ze gevaar bespeuren of ons, tweebeeners in de gaten hebben!

Les Violettes ligt boven de boomgrens op 2300 meter hoogte. Van daaruit kan men schitterende wandelingen maken en de diverse landschappen doorkruisen. De Alpenflora is hier goed vertegenwoordigd. In juli bloeit alles uitbundig. De zomerzon heeft de sneeuw naar de bergtoppen teruggedrongen en nu sieren trollius, krokus, primula, alpenroosje, wilde tijm, wondklaver en diverse soorten gentianen de boomloze alpinewelden. Berggluzernevlinders (*C. phicomone*), alpenhooibeestjes (*C. gardetta*), het berg geaderd witje (*P. bryoniae*) en de mooie witbonte parelmoervlinder (*E. cyn-*

Vlinders 1 (2001)

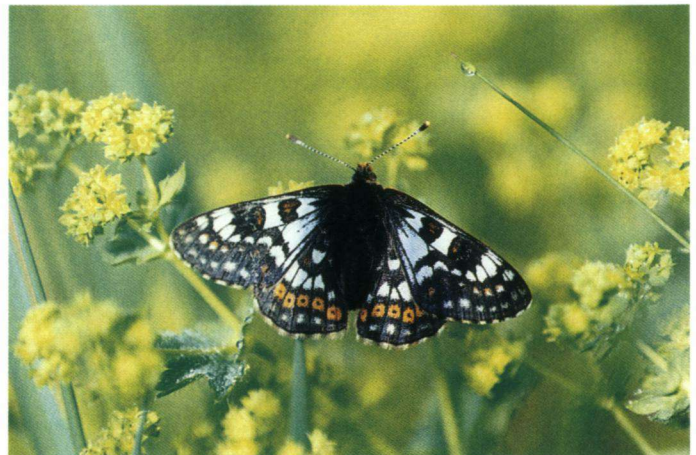

Het alpenhooibeestje.

FOTO: JOEP STEUR

thia) voelen zich hier thuis. 's Morgens kun je hier ook vlinderslaapgezelschappen aantreffen. Hoge grassen en kleine struiken zijn favoriete plekken, bij voorkeur een halve meter boven de rest van de vegetatie uitstekend en vaak langs zandwegen en afgronden. Ik heb vooral veel dwergblauwtjes (*C. minimus*) aangetroffen die op deze manier de koude nachten doorbrengen.

Als je verder afdaalt stijgt de temperatuur. De vegetatie wordt ruiger en vochtminnende planten, zoals grote pimpinel, ooievaarsbek, orchideeën en ratelaar gedijen hier goed. Het kale landschap heeft plaats gemaakt voor naaldbossen. Deze overgangssituatie van droog naar vochtig en bergweide naar bos is bijzonder rijk aan vlinders. Vooral de zwarte apollovlinder (*P. mnemosyne*) is een opvallende verschijning. Deze is hier (nog) niet zeldzaam. Langs bloemrijke bosranden vliegen het tijmblauwtje (*M. arion*), bloemenblauwtje (*G. alexis*), en de sleutelbloemvlinder (*H. lucina*). Mannelijke oranjetipjes en het bont dikkopje - soorten die in Nederland hun vliegtijd er allang op hebben zitten - vliegen hier nog op 13 juli!

De witbonte parelmoervlinder.

FOTO: JOEP STEUR

De alpine-vlinderfauna wordt bedreigd door:

- woningbouw en het aanleggen van wegen;
- vervuiling door industrie en recreanten;
- pesticiden, kunstmest, veranderd maaibeheer;
- overbegrazing, ontwatering;
- vlinderverzamelaars;
- veranderd bosbeheer (o.a. het aanplanten van uitheemse boomsoorten);
- kappen van hellingen (erosie) en beplanten van open landschappen;
- zware druk door het massa-toerisme (met name door de wintersport).

Gewenste beschermingsmaatregelen zijn:

- het instellen van traditionele (kleinschalige) landbouwmethoden;
- wettelijke bescherming van bedreigde soorten en hun leefomgeving;
- inventarisatie en herstellen van aangetaste biotopen;
- afsluiten van kwetsbare gebieden voor het publiek;
- het plaatsen van informatieborden in natuurgebieden en het oprichten van een bezoekerscentrum;
- het aanstellen van bos-/parkwachters, zeer belangrijk om verzamelaars van planten en dieren te ontmoedigen.

Blauwtjes Na de naaldbossen verschijnen de loofbossen, afgewisseld door bloemrijke wegbermen, weilandjes en rotsachtige hellingen. De in het Rhônedal liggende stad Sierre komt steeds dichterbij. Het mooie kroonkruid - waardplant voor onder andere het zuidelijk staartblauwtje (*C. alcetas*) en het bloeddopje (*Z. ephialtes*) - is met zijn roze bloemen een lust voor het oog. De grote aantallen paarse centaureabloemen lokken vele vlinders. Dambordjes vallen niet meer op; zij vliegen zelfs bij regenweer. De grote saterzandoog (*S. ferula*) is de opvallendste zandoog. Deze vlinder, waarvan het mannetje en vrouwtje duidelijk verschillen, zit vaak met open vleugels te zonnen op rotsachtig ter-

Het klein tijmblauwtje houdt van zonnige, bloemrijke plekken.

FOTO: JOEP STEUR

Alpenwei.

FOTO: JOEP STEUR

rein. Ook parelmoervlinders en vele soorten blauwtjes laten zich hier bewonderen. Het groot tragantblauwtje (*P. escheri*) lijkt veel op ons icarusblauwtje maar is groter, de onderkant is helderder en het heeft géén wortelvlek op de onderkant van de voorvleugel. Het witstreepblauwtje (*P. damon*) is met geen enkel ander blauwtje te verwarren. Het zoekt ook lavendel in tuinen.

Zeer bijzonder is het zuidelijk staartblauwtje, dat in Zwitserland alleen in Wallis voorkomt. Op het eerste gezicht dacht ik met een boomblauwtje van doen te hebben. Maar toen ik het vlindertje beter bekeek, zag ik twee kleine staartjes en wist ik dat het om een andere soort moest gaan. Echt puur toeval deze ontdekking dus! Bleek blauwtjes (*P. coridon*) en kleine tijmblauwtjes (*P. baton*) houden van zonnige, bloemrijke plekken.

Zwarte blauwtjes (*A. eumedon*) en het bedreigde tijmblauwtje (*M. arion*) heb ik waargenomen op vochtige, hogergelegen plekken. In een gebied met zoveel blauwtjes is het voor een goede determinatie nodig om zowel de onder- als de bovenkant van de vleugels te bestuderen. Het zwart blauwtje is vaak aan te treffen bij verscheidene soorten Geraniaceae (ooievaarsbekfamilie). Deze planten dienen niet alleen als voedsel voor de rupsen, maar worden ook als nectarbron gebruikt door de vlinders. Behalve plantaardige voedingsstoffen is ook het contact met mieren van cruciaal belang voor vele hiergenoemde blauwtjessoorten.

Vlak voor het mooie stadje Sierre dienen de eerste wijngaarden zich aan. In dit monotone gedeelte is het gauw gedaan met de vlinderrijkdom. Maar met de 'funiculaire' is men in nog geen half uur weer in Montana waar gondel/cabine-banen je weer hoog in de bergen afzetten. Klaar om weer nieuwe vlindertochten te ondernemen!